

Til: Inger Stray Lien

Fra: Arbeidsgruppa for SAB-oppfølgning innen utdanningskvalitet

SAB-oppfølgning: Utdanningskvalitet. Leveranse fase 1.

Innledning

SAB-gruppens oppdrag var å gi UiO gode råd for hvordan UiO kan nå Strategi2020 sine ambisiøse mål om å «utvikle UiO til et internasjonalt toppuniversitet – hvor forskning, utdanning, formidling og innovasjon skal virke sammen på sitt beste» (Strategi 2020, s.4). Anbefalingene når det gjelder utdanning retter seg særlig mot følgende fem områder: Frafall og underyting, tverrfaglighet, internasjonalisering, samfunnsrelevans og utvikling av en sterkere konkurranse- og prestasjonskultur. Disse temaene bortsett fra det siste, gjenfinnes i våre styringsdokumenter. SAB-rapporten konkluderer imidlertid med at måten vi organiserer våre programmer på og selekterer studenter ikke godt nok støtter opp om kvalitetsutvikling på disse områdene med tanke på å nå strategi 2020s ambisiøse mål.

Arbeidsgruppa for SAB-oppfølgning Utdanningskvalitet startet sitt arbeid i februar 2015 og har til nå gjennomført 5 møter. Mandatet for arbeidsgruppa omfatter fire faser. I dette notatet er det fase 1 i arbeidet som er i fokus: *Avklare og prioritere oppgaver som bør inngå i SAB-porteføljen*. Avklaringen har skjedd gjennom analyser av sammenhengen i styringsdokumenter, gjennomganger av UiOs satsninger i feltet og forskningsresultater fra sektoren generelt og UiO spesielt.

I tillegg til å avklare og prioritere oppgaver som bør inngå i SAB-porteføljen er arbeidsgruppa bedt om å vurdere om det samlede arbeidet med utdanningskvalitet ved hele UiO har klare nok langsiktige mål og er effektivt koordinert etter innføring av nærhetsmodellen. Dette arbeidet berøres i dette notatet, samtidig som vi ser dette som et arbeid som krever noe lenger tid og som vil ha betydning for arbeidet i fase 2 knyttet til gruppas vurdering av hvorvidt dagens beslutnings- og gjennomføringsansvar er klart og hensiktsmessig plassert. UiOs arbeid med utdanningskvalitet omfatter beslutninger om strategi og prioriteringer, kontroll og oppfølging og ikke minst beslutninger om utprøvinger, forsøk og lokale tiltak.

I fase 1 stilles det spørsmål også om hvordan fagmiljøer og fakulteter kan dele mer på tvers. Å bevege UiO i retning av en sterkere delingskultur i arbeidet med utdanningskvalitet har vært sentralt i gruppas diskusjoner og drøfting av ulike tiltak.

På bakgrunn av vår forståelse av mandatet fokuserer dette notatet i det følgende på de viktigste delmålene for utdanningskvalitetsarbeidet på kort sikt og begrunnede tiltak for gjennomføring i perioden 2015-2016. I notatet angis også ansvars plassering for gjennomføring.

GAP-analyse som utgangspunkt

Arbeidsgruppa har i samsvar med mandatet foretatt en gapanalyse der UiOs egne målsetninger beskrevet i Strategi 2020 og i årsplan 2015-17 ses opp mot SABs anbefalinger. Observasjoner og erfaringer gruppas medlemmer har gjort seg samt resultater fra ulike undersøkelser, studier og utdanningsforskning er også trukket inn i denne. I løpet av arbeidet definerte gruppa 4 tiltaksområder gruppa anser som særlige viktige for å løfte utdanningskvaliteten ved UiO. Disse områdene er:

- Overordnet visjon for utdanning ved UiO
- Studentenes læring i fokus: Oppfølging, tilbakemelding, fornyelse og bedre utnyttelse av bygningsmassen
- Studieprogramkvalitet, herunder programledelse, programråd som strategisk arena og tverrfaglighet
- God og nødvendig koordinering av arbeidet med utdanningskvalitet

Arbeidsgruppa har funnet flere tiltak som vil kunne bidra til å øke utdanningskvaliteten ved UiO, men arbeidet med å finne gode og riktige tiltak vil måtte fortsette utover fase 1. Tiltakene gruppa har diskutert er listet opp i gapanalysen. I tillegg har gruppa valgt ut 4 tiltak som den mener kan gi effekt på kort sikt – enten ved å starte et løp mot et mer langsiktig mål eller ved å få på plass tiltak, aktiviteter, struktur som er avgjørende for at ytterligere utvikling kan skje. De 4 tiltakene gruppa foreslår er i prioritert rekkefølge:

1. Utarbeidelse, forankring og vedtak av overordnet visjon for utdanningsvirksomheten ved UiO
2. Fokus på førsteårsstudenten, herunder styrket introopplegg/mottak
3. Koordinering av eksisterende støtteressurser for utdanningsvirksomheten og utvikling av delingskultur
4. Etablere utdanningstilbud (emner evt program) i tilknytning til UiOs 3 tverrfakultære satsningsområder

Tiltak 1: Utarbeidelse, forankring og vedtak av overordnet visjon for utdanningsvirksomheten ved UiO

Hvorfor er dette viktig for UiO? Mål og forventede resultater.

Det strategiske målet for UiO 2020 er: «UiO skal styrke sin internasjonale posisjon som et ledende forskningsuniversitet, gjennom et nært samspill mellom forskning, utdanning, formidling og innovasjon.»

Dersom vi skal få til dette må vi utvikle en felles forståelse av hva slags utdanning et ledende forskningsuniversitet tilbyr. Hva er det som kjennetegner utdanningstilbudet ved et forskningsintensivt breddeuniversitet? Hva er det vi gjør for at samspillet mellom forskning og utdanning oppleves som nært av forskere, undervisere, studenter og samfunnet for øvrig? Og ikke minst, hva er det som gjør en utdanning fra UiO helt unik sammenlignet med andre høyere utdanningstilbud nasjonalt og internasjonalt? Hva er UiOs utdanningsprofil – hvilke profilvalg har vi foretatt? Målet er således å etablere en visjon for utdanningsvirksomheten ved UiO som svarer ut disse spørsmålene.

Det høyere utdanningslandskapet er i endring og det forventes at det vil bli langt færre og større institusjoner. Det er innenfor et slikt nytt landskap at UiO skal profilere sin utdanningsvirksomhet som forankret i sterke fag- og forskningsmiljøer hvor internasjonalt samarbeid er selvsagt både i forskning og utdanning.

SAB-rapporten påpeker om at UiOs strategi er for bred og generell og at det er behov for klarere retning og skarpere prioritering for å få til effektiv implementering. Arbeidsgruppa anser også formuleringene i UiOs plandokumenter som for vage og generelle til å skape momentum - «en brennende ambisjon» - for utdanningsutvikling ved UiO. Det foreslåtte tiltaket er således et supplement til Strategi 2020.

Det er satt av mye midler til studie-/utdanningskvalitet de siste årene, men det er vanskelig å se hva som har skjedd og hvilket løft dette har gitt til UiOs samlede studiekvalitet. Det er arbeidsgruppas oppfatning at en felles visjon for utdanningsvirksomheten ved UiO vil bidra til både økt strategisk oppmerksomhet på utdanningsfeltet og økt gjennomføringskraft ved at det blir tydeligere og mer konkret hva slags type utdanning vi tilbyr ved UiO og hva som skal prege den undervisningen studentene våre deltar i. En visjon for UiOs utdanningsvirksomhet skal være samlende og gi retning for både studieprogramutvikling og pedagogisk utvikling, men samtidig gi rom for faglig begrunnet differensiering.

Tiltaket er prioritert øverst fordi SABs hovedbudskap til UiO er behovet for å foreta strategiske valg og prioriteringer – profilvalg – og fordi det er så mange andre tiltak som vil være lettere å gjennomføre dersom de finner sin plass under en felles visjon. Det foregår mye utvikling innen utdanningsfeltet og det igangsettes mange (lokale) tiltak, men det skjer for tilfeldig og fragmentert. Det er mye å tjene både kvalitetsmessig og ressursmessig på å se ting mer i sammenheng og å koordinere innsatsen mer (se også gruppas hovedområde «God og nødvendig koordinering av arbeidet med utdanningskvalitet» og gruppas tiltak 3).

Gjennomføring

Det må igangsettes en arbeidsprosess for å arbeide frem en visjonstekst som reflekterer hva slags samspill mellom forskning og utdanning vi skal ha ved UiO og hvordan dette preger studieprogrammene og undervisningen vår. Alle grupper ansatte, studenter og eksterne

interessenter bør delta. Det vil være en fordel å la seg inspirere av eksempler fra gode internasjonale institusjoner. Eierskapet til arbeidet må ligge hos rektoratet og visjonen må vedtas av styre, og det er en forutsetning at UiOs interne kompetanse utnyttes i arbeidet. Arbeidsgruppa ønsker å være en viktig bidragsyter i arbeidet.

Arbeidet kan starte opp høsten 2015 og visjonen vedtas våren 2016.

Utover menneskelige ressurser er det begrenset behov for å sette av midler til tiltaket (behov for noe midler til workshops, seminarer, idedugnader etc).

Verdi for andre

Et av hovedargumentene for dette tiltaket er å skape en felles forståelse for hva utdanning skal være ved UiO. En slik visjon skal ikke være begrensende eller være et hinder for behov for faglig differensiering, men skal oppleves tydeliggjørende og inspirerende for forskere, undervisere, studenter, støttepersonell og ledelse. Det er også et element av omdømmebygging i dette arbeidet i det en utdanningsvisjon vil bidra til å tydeliggjøre UiOs profil og være klargjørende for hva slags realistiske forventninger potensielle studenter bør ha til UiO som utdanningsinstitusjon.

Tiltak 2: Fokus på førsteårsstudenten; styrket introopplegg/mottak

Hvorfor er dette viktig for UiO? Mål og forventede resultater.

Når en felles utdanningsvisjon som understreker UiO som en forskningsintensiv internasjonalt orientert utdanningsinstitusjon er på plass, kan arbeidet med å tilpasse og fornye undervisning og studieprogram i lys av visjonen starte. Dette er det hovedområdet arbeidsgruppa foreløpig har valgt å kalle *Studentenes læring i fokus: Oppfølging, tilbakemelding, fornyelse og bedre utnyttelse av bygningsmassen*. Området omfatter blant annet studentsentrert undervisning, underviserkompetanse, studieprogramdesign, tilbakemelding og kontakt mellom lærer og student.

Det første tiltaket som bør gjennomføres innen dette området er en bedring og forsterking av læringsmiljøet for førsteårsstudenten. Arbeidet vil bestå i å integrere førsteårsstudentene i det aktuelle fagmiljøet og i den akademiske kulturen, skape trygge læringsrammer og gjøre studentene i stand til å delta og bidra i den forskningsnære undervisningen ved UiO. I arbeidsgruppa er det enighet om at følgende punkter bør være viktige for UiOs utdanningsvirksomhet og studentenes læringsmiljø:

- forskningsnær og forskningsdrevet utdanning
- studentene skal få muligheter til å utvikle både selvstendighet og evne til samarbeid gjennom å være en del av et godt sosialt og faglig læringsmiljø
- studentene skal være diskuterende, spørrende, kritiske og analytiske i sin tilnærming til fag og teorier.
- det skal være god sammenheng mellom læringsmål, læringsaktiviteter og evalueringsformer
- fleksible undervisningsformer som er kjennetegnet av dialog, aktive studenter og både muntlige og skriftlige arbeidsformer
- alle studenter eksponeres for læringsaktiviteter på tvers av fag og disipliner
- det skal være kontinuerlig forbedring av og nytenkning i utdanningene som tilbys gjennom faglig kompetanseutvikling, dialog og ledelsesstøtte
- internasjonalisering skal være en viktig dimensjon

Dette innebærer at studentene i sitt første studieår ved UiO inngår i en kultur hvor det legges vekt på tilbakemeldinger fra lærere og medstudenter, hvor studentene får trening i samarbeidsferdigheter (på tvers av faggrenser, på tvers av kulturer) og hvor det er aktiviteter knyttet til studieteknikk, akademisk lesing og skriving og hva det vil si å være en del av en forskningsintensiv utdanningsinstitusjon. Studentene skal i løpet av første studieår også inngå i aktiviteter for å utvikle forståelse for hva det betyr å være et internasjonalt orientert universitet. Slike aktiviteter har som mål og stimulere studentene til utveksling og internasjonalt samarbeid tidlig i studieløpet.

Målet med tiltaket er å skape tydelige forventninger til hva utdanning ved UiO innebærer – og gjennom dette skape engasjement blant studenter og lærere for å skape et best mulig grunnlag for å lykkes med studentaktive læringsformer ved et ledende forskningsuniversitet. Forventet resultat er økt student- og lærerengasjement, tydeligere forventninger og økt innsats som i sum vil gi dyktigere studenter. Tiltaket er også betydningsfullt for gjennomføring, reduksjon av uønsket frafall og underbygning blant studenter og ansatte.

Gjennomføring

Tiltaket startes opp ved inntil 3 større studieprogram (BA-nivå) i løpet av 2016. En forutsetning for oppstart er at fagmiljøet selv ønsker å delta og at det enkelte miljø og aktuelt fakultet lager en overordnet plan for tiltaket. Arbeidet bør hektes på eksisterende strukturer ved for eksempel å utarbeide et årshjul (må inngå i programplanene) med tiltak som underbygger *både* integrering i fag- og forskningsmiljø og akademiske læringsprosesser (skriving, tilbakemeldinger, leseteknikker, samarbeidslæring). Særlig viktige aktører i arbeidet vil være faglige ledere av studieprogrammer og lokal studieadministrasjon.

Det må avsettes noe ressurser til de studieprogrammene som ønsker å delta i et slikt utviklingsarbeid. Disse ressursene må blant annet omfatte frikjøp av noe faglige og administrative ressurser på hvert av de aktuelle studieprogrammene. Arbeidsgruppa har behov for hjelp for å vurdere hvor mye ressurser et slikt arbeid vil kreve i 2016 (og senere).

Arbeidsgruppa ser for seg at de inngår som en ressurs og samarbeidspartner i utviklingsarbeidet. Arbeidsgruppa vil også ta ansvar for å systematisk summere opp erfaringene fra planleggingen og gjennomføring med sikte på å iverksette lignende tiltak ved andre programmer. Erfaringer knyttet til de bygningsmessige rammefaktorene vil også samles da disse kan gi viktig kunnskap i utvikling av det fysiske læringsmiljøet (jfr. utbyggingen av Livsvitenskapsbygget og ombygging og fornyelse av Georg Sverdrups hus).

Verdi for andre

Tiltaket er en første operasjonalisering av hva en felles utdanningsvisjon vil bety for studenter og ansatte ved UiO. Det vil senere være nødvendig å gjøre et tilsvarende utviklingsarbeid for andre utdanningsnivåer (master, PhD).

Tiltak 3: Koordinering av eksisterende støtteressurser for utdanningsvirksomheten og utvikling av delingskultur

Hvorfor er dette viktig for UiO? Mål og forventede resultater.

Arbeidsgruppa har også fått i oppgave å vurdere om det samlede arbeidet med utdanningskvalitet ved hele UiO har klare nok langsiktige mål og er effektivt koordinert etter innføring av nærhetsmodellen. Et av funnene i gruppas gapanalyse er nettopp mangelen på koordinering og helhetlig tenkning når det gjelder utdanning ved UiO. Et første skritt på veien er en felles utdanningsvisjon, mens de neste skrittene er å øke interessen for å arbeide med fornyelse av undervisning samt koordinere og synliggjøre eksisterende støtteressurser.

Dersom vi mener alvor med en satsning på nyskaping og fokus på læring må for det første relevante støttetjenester være tilgjengelige og riktig dimensjonert. Et tiltak er derfor å koordinere de støtteressursene som finnes ved UiO per i dag. Arbeidsgruppa ser rapporten *Strategisk utvikling av UiOs utdanningskvalitet: Organisering av utviklings- og støttefunksjoner* som et viktig innspill i denne sammenhengen.

For det andre må UiO og fagmiljøene utvikle en kultur som fremmer økt kunnskapsdeling og som synliggjøring et kollektivt utdanningsansvar. Dette kan blant annet oppnås gjennom å etablere et «Teaching Academy» ved UiO.

Gjennomføring

Koordinering av eksisterende støtteressurser:

- Kartlegging av hvilke eksisterende ressurser som kan bistå enhetene i utvikling av pedagogisk opplegg på enhetene det er aktuelt å samle. Det er sentralt at ressurser innen IKT og pedagogikk/didaktikk blir koordinert og forankret i ledelsen, med klare kontaktlinjer ut til fakultetene. Tilbudene til Universitetsbiblioteket må også kobles inn her.
- Avklare hva slags mål en koordinert enhet skal ha

Oppstart i løpet av 2016. Tiltaket bør sees i sammenheng med relevante diskusjoner og tiltak i gruppa for *Faglige betingede konsekvenser for organisasjons- og beslutningsstruktur*.

Utvikle en delingskultur:

- Utvikle ideen om et Teaching Academy ved UiO

Oppstart i løpet av 2016. Tiltaket bør sees i sammenheng med relevante diskusjoner og tiltak i gruppa for *Faglige betingede konsekvenser for organisasjons- og beslutningsstruktur*.

Gruppa er av den oppfatning at det må tilføres noe sentrale midler til drift av et Teaching Academy (blant annet en koordinator), men at hoveddelen av finansieringen må komme fra fakultetene som belønner fremragende forskere og undervisere ved å frigjøre noe av tiden deres til å drive utviklingsarbeid og dele erfaringer med god utdanning og undervisning.

Arbeidsgruppa har behov for hjelp for å vurdere hvor mye økonomiske ressurser disse tiltakene vil kreve i 2016 (og senere).

Tiltak 4: Etablere utdanningstilbud (emner evt program) i tilknytning til UiOs 3 tverrfakultære satsningsområder

Hvorfor er dette viktig for UiO? Mål og forventede resultater.

SAB-rapporten peker på en rigiditet i utformingen av studieprogrammer, begrenset rom for tverrfaglighet og mangelfull fleksibilitet i hvordan studieprogrammer tenkes. Rapporten snakker også om behovet for en mer utadvendt kultur, tettere bånd til verden utenfor og at tverrfaglige studieprogrammer svarer på morgendagens utfordringer, politiske signaler, og studentenes behov. Men: Gode innovative studietilbud og studietilbud utenom det vanlige er vanskelige å få til. Selv der det er sterk faglig interesse og tydelige behov oppleves det at institusjonelle hindringer kommer i veien (f.eks arbeidsppliktsregnskap, lønn/ansettelse, ansvar og oppfølging, studieplasser – og penger).

Arbeidsgruppa er av den oppfatning at de foregående foreslåtte tiltakene vil føre til økt engasjement i utvikling av utdanning og undervisning. Et forventet resultat er dermed også at dette vil få positive utslag for engasjementet i tverrfaglige utdanningsaktiviteter.

På kort sikt er det viktig å få på plass utdanningstilbud innen for UiOs 3 tverrfakultære satsningsområder. En forutsetning for etablering av tverrfakultære utdanningstilbud er at de har en tydelig internasjonal profil hvor det er et uttrykt mål om å tiltrekke seg internasjonale studenter. På sikt er det også et mål om at tverrfakultære satsninger ved UiO fører fram til internasjonalt samarbeid med tanke på utvikling av fellesgrader.

Når en utdanningsvisjon og en tydelig utdanningsprofil er utviklet, bør det settes av ressurser til å arbeide frem enkelte studieprogram som kan beskrives som «studieprogram utenom det vanlige». Dette kan for eksempel være flaggskipprogram, internasjonalt rettede studieprogrammer, næringslivsrettede studieprogrammer osv. En slik programutvikling vil sannsynligvis innebære et behov for nye studieplasser eller en omdisponering av eksisterende studieplasser og må komme som et resultat av strategiske diskusjoner ved enhetene og i styret.

Tiltaket må sees i sammenheng med forslag som fremmes fra arbeidsgruppa for tverrfaglighet.

Gjennomføring

- En gjennomgang av gode eksempler på hva som har vært gjort og oppnådd når det gjelder utdannings samarbeid på tvers av instituttgrenser, mellom fakulteter, med enheter eller institusjoner (offentlige, private) utenfor UiO, også internasjonalt.
- Sette av ressurser og ha fokus på å få på plass utdanningsaktiviteter i tilknytning til de 3 strategiske tverrfaglige initiativene ved UiO.

Vedlegg: Utdanningskvalitetsgruppas gapanalyse